

Списание ЕПОХИ
Издание на Историческия факултет на
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
Journal EPOCHI [EPOCHS]
Edition of the Department of History of
“St. Cyril and St. Methodius” University of Veliko Tarnovo

Том / Volume XXVI (2018),
Книжка / Issue 2

ПЪРВИЧНИТЕ ИЗБОРИ ОТ 1 ЮНИ 1996 г.: Д-Р ЖЕЛЮ ЖЕЛЕВ СРЕЩУ ПЕТЪР СТОЯНОВ

Асен ТЮТЮНДЖИЕВ

THE PRIMARY ELECTION ON 1 JUNE 1996: DR ZHELYU ZHELEV VERSUS PETAR STOYANOV

Asen TYUTYUNDJIEV

Abstract: The article examines the primary election within the democratic community in Bulgaria on 1 June 1996 that aimed to nominate a united opposition candidate for the forthcoming presidential election in the autumn of that year. Bulgaria became the first country outside the USA to have adopted such a procedure which had the purpose to avoid the split of the right vote. Then Bulgaria was in dire straits – the socialist government headed by Zhan Videnov seemed to be unable to overcome the hardships that faced the country suffering the most severe economic and financial crisis in its recent history. The majority of the Bulgarians lived in poverty and only a few months later their discontent escalated and the country was on the verge of a civil war. The democratic opposition was in dilemma as it was divided between the incumbent President Dr Zhelyu Zhelev, supported by the People’s Union coalition (PU), made up of the Bulgarian Agrarian National Union (BANU) and the Democratic Party (DP) on the one hand, and the candidate of the Union of Democratic Forces (UDF) Petar Stoyanov. The latter was a young lawyer, MP and UDF deputy chair who was not very famous by that time but was able to win the popular vote with his energy and charisma. The author of the article thinks that Zhelyu Zhelev made a serious mistake by participating in the primary election since he relied on his popularity from the past as a dissident and an emblematic figure of the Bulgarian transition period to democracy. He underestimated the UDF which was the biggest and strongest opposition organization having enormous resources and structures in the whole country. For Dr Zhelev the loss of the election meant an end of his political career while his opponent won the presidential election in November against the candidate of the Bulgarian Socialist Party (BSP). For the UDF, headed by Ivan Kostov, the victory in the presidential election was a stepping-stone for the seizure of political power after the parliamentary election in April 1997.

Key words: Zhelyu Zhelev, Petar Stoyanov, primary election, Union of Democratic Forces (UDF), economic crisis.

През есента на 1996 г. за втори път в кратката демократична история на България след Десети ноември предстоят преки избори за държавен глава. Това е изпитание както за страната, изправена пред тежки икономически проблеми, така и лично изпитание за действащия президент д-р Желю Желев, чийто мандат изтича на 22 януари 1997 г. Съгласно новата конституция на страната от 12 юли 1991 г. той има право на още един мандат и решава да се кандидатира отново, защото, както отбелязва самият той в своята автобиография: „не виждах в средите на демократичната общност човек, който да е избираем“ [Желев, Ж. 2005, с. 511].

Официално кандидатурата на д-р Желев е издигната на 16 януари 1996 г. от „Съгласие за България“ – обединение от 50 видни наши интелектуалци, сред които са Георги Мишев, Георги Величков, Марко Ганчев, Петко Бочаров, Тодор Колев, Йордан Попов, проф. Борис Гълъбов, Георги Фотев, Кирил Маричков и др. [Желев, Ж. 2005, с. 512]. Те се срещат с президента в сградата на бившия „Минералсувенир“ на булевард „Цар Освободител“ и обсъждат наболелите проблеми на страната, а констатацията на д-р Желев е, че президентските избори няма да бъдат лесни [Д-р Желев за президентските избори..., pass.]. Едва ли в този момент той си е представял колко е прав в действителност и че лично за него президентската кампания ще се превърне в своеобразен Рубикон.

В действителност позициите, от които тръгва първият демократично избран български президент, са доста добри. Социологическите проучвания показват неговото категорично предимство пред останалите евентуални кандидати за „Дондуков“ 2. Според Галъп Интернешънъл за първите три месеца на 1996 г. обществените нагласи са в негова полза и той води с голяма преднина пред своите опоненти – през март за него биха гласували 32,9% от избирателите, докато за втория, Жорж Ганчев – 11,1%. На този етап шансовете на бъдещия президент Петър Стоянов изглеждат минимални, като същото изследване го нарежда едва на осмо място с подкрепа от 1,7% [Желев, Ж. 2005, с. 514].

Проблемът е в отношението към евентуалната кандидатура на д-р Желев сред десните сили, тъй като влиянието на създателя на СДС в най-голямата дясна формация е сериозно накърнено след прословутата пресконференция на „Боянските ливади“ през август 1992 г. и острите му критики срещу правителството на Филип Димитров. В СДС няма единомислие относно бъдещия кандидат на опозицията за най-високия пост в държавата, но е ясно едно – създателят на емблематичната за българския „преход“ дясна коалиция не може да бъде спокоен за повторното си номиниране за „Дондуков“ 2 в предстоящата борба за президентския пост поради обтегнатите отношения и липсата на доверие между него и собственото му творение. Обругаван и обвиняван в ревизионизъм, антисоциализъм, антисъветизъм и национално предателство от управляващата БКП преди 1989 г., сега президентът е отричан и от „своите“ като съглашател с комунистите, сътрудник на службите и отново като национален предател [Желев, Ж. 2005, с. 19–20]. Сред греховете, които му вменяват неговите бивши съратници от синята коалиция, е и свалянето на първото демократично правителство, въпреки че в действителност то пада след безпрецедентен вот на доверие в Народното събрание, поискан от самото него – едно откровено политическо самоубийство.

Поради несъгласия с действията на държавния глава през юли 1993 г. оставка подава вторият вицепрезидент на България Блага Димитрова, която ще бъде един от най-яроствните критици на д-р Желев и неслучайно в предстоящата кампания за излъчване на единен кандидат на опозицията ще застане твърдо зад кандидатурата на неговия опонент от СДС Петър Стоянов. Ще цитираме нейно изказване пред Дарик радио от 3 юни 1996 г., два дни след провеждането на първите и засега последни предварителни избори в кратката ни демократична история, в които д-р Желев губи надпреварата. По повод на обвиненията от негова страна, че оставката ѝ била бягство от отговорност, Блага Димитрова заявява, че именно отговорността пред избирателите я е накарала да се оттегли, защото със свалянето на правителството на Филип Димитров и докарването на власт на това на Любен Беров, д-р Желев е измамил надеждите на хората. А в Петър Стоянов тя вижда „младата надежда на България“, един откровен демократ и толерантен човек, който, за разлика от настоящия президент, е чужд на коварства и задкулисни съзаклятия [Блага Димитрова за Желю Желев..., pass.].

От друга страна, редица интелектуалци и активисти на СДС от ранния период на коалицията застават зад кандидатурата на д-р Желев. Сред тях е например конституционният съдия Георги Марков, назначен от д-р Желев през 1994 г., според когото единствено президентът е запазил поверената от избирателите власт. Според него избирането на д-р Желев за президент не е случайно или резултат на задкулисни игри с БСП, а „плод на осъзната необходимост и убеждение, че на българина се влияя най-вече чрез властта и че декомунизацията е невъзможна без навлизане на опозицията в държавната машина“. Изтъквайки заслугите на настоящия президент, Марков счита, че той е символ на демократична България [Марков, Г., За д-р Желев..., pass.].

Към началото на 1996 г. все още липсва яснота относно действията на синята коалиция в предстоящите президентски избори, и по-конкретно относно личността, зад която да застане. На 16 януари се провежда заседание на Националния координационен съвет на СДС, в дневния ред на което влиза насрочване на VIII национална конференция на съюза. Основният въпрос пред конференцията е да анализира резултатите от дейността на социалистическото правителство, начело с Жан Виденов. В действителност впоследствие на самата конференция в централен въпрос ще се превърне изборът на лице на коалицията за предварителните избори [НКС на СДС насрочва национална конференция...]. На 22 януари по покана на президента Желев с него се среща лидерът на СДС Иван Костов, а основна тема на разговора е единната кандидатура на опозицията за президент, която на този етап е една химера [За Желю Желев и Иван Костов..., pass.].

В такава обстановка на политическия небосклон се очертава и още един играч, който на този етап е по-скоро страничен наблюдател, все още опипващ настроението в страната, но без да се намесва решително – последният български цар Симеон II. Преживял в изгнание 50 години, той се готви да

посети за първи път България след референдума за република през 1946 г. Тежката ситуация в страната дава аргументи в полза на монархистите да издигнат лозунга за възстановяване на монархията в страната, като те не признават законността на референдума, след който царското семейство е принудено да напусне България. Покана за посещение на страната към бившия монарх отправят 101 интелектуалци, а в средата на февруари председателят на СДС Иван Костов и заместникът му Васил Гоцев се срещат със Симеон II в Швейцария, където провеждат с него разговори, продължили 4 часа и 40 мин. Ръководителите на СДС са информирани за предстоящото посещение на царя в България, което действително се състои през май и юни и съвпада с провеждането на предварителните президентски избори на опозицията. По време на проведените разговори между ръководството на синята коалиция и Симеон II се обсъжда и възможността за кандидатирането му за президент, за което Иван Костов се изказва положително. С това лидерът на СДС по-скоро цели да привлече монархистите към каузата на бъдещия кандидат на съюза, защото на този етап Симеон II заявява, че няма намерение да участва в президентските избори. В разговорите с лидерите на СДС той подчертава, че няма защо да ограничава своя избор, включително и по отношение на президентството на републиката в безпрецедентната ситуация, в която се намира България [Лаков, В., За царя..., pass.]. Всъщност неговото положение е деликатно, тъй като монархистите в страната биха желали той да се завърне именно като монарх, а не като президент или министър-председател, което на практика би означавало признаване на републиката. В интервю пред Валерия Велева шефът на царския пресцентър в София Галя Дичева казва, че „царят не само не е абдикирал от трона, но не е абдикирал и от отговорността пред историята за съдбата на България. „Бившият монарх обявява, че за него най-важни са интересите на България и намирането на „изход от тежката ситуация, в която се намира държавата“, а не участието му в предстоящата борба за президентския пост [Велева, В., За Симеон II..., pass.].

По същото време в СДС се търси нова фигура, която да бъде издигната в противовес на кандидата, който ще бъде посочен от управляващите социалисти – това трябва да бъде избираема фигура, чието послание към избирателите да бъде позитивно и да вдъхва надежда в контекста на все по-утежняващата се икономическа ситуация в страната и нагнетяващото се обществено напрежение. Очевидната неспособност на правителството на БСП да се справи с предизвикателствата пред страната обективно работи в полза на опозицията. По отношение на предстоящите президентски избори обаче „столетницата“ има едно очевидно предимство – както отбелязва в „Капитал“ в своя статия от 15 януари 1996 г. – БСП е монополист в лявото парламентарно пространство, което улеснява социалистите при издигането на кандидат за президент [Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария..., pass.]. Това в никакъв случай не може да се каже за СДС, състоящ се от различни политически формации, а като се прибави и силната фигура на действащия президент Желев, който в синята коалиция възприемат като „враг“ и очевидно не са склонни да подкрепят за нов мандат, перспективите за единен кандидат на опозицията изглеждат трудно осъществими, ако не и невъзможни.

В своя анализ в „Капитал“ отбелязва, че в рамките на съществуващото политическо статукво излъчването на кандидата или кандидатите на опозицията е един от ключовите обществени проблеми. За опозицията от първостепенно значение е преди да определи най-избираемия кандидат, да е определила най-печеливия сценарий [Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария..., pass.]. Макар по конституция България да е парламентарна република и президентската институция често да се подценява като център за вземане на управленски решения, трябва да се има предвид, че в конкретната вътрешно- и външнополитическа обстановка съвсем не е без значение кой ще бъде следващият държавен глава.

Тъй като общественият кредит на доверие към управляващата партия започва да се изчерпва, една победа на опозицията на президентските избори ще е знак, че парламентарното мнозинство не е обществено мнозинство, че е нарушен общественият договор. Оттук би могла да последва правителствена и парламентарна криза и съответно да се стигне до предсрочни парламентарни избори. За опозиционните сили от това дали ще намерят общ кандидат може да се съди дали ще успеят да съставят действащо коалиционно правителство, ако в следващия парламент получат мнозинство. Ето защо от президентските избори се очаква да отправят ново обществено послание на опозицията, а президентската платформа да осигури максималната отвореност на политическите коалиции [Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария..., pass.]. Президентските избори се разглеждат като един вид лакмус на обществените настроения.

Изборите за държавен глава са изключително важни и от външнополитическа гледна точка и за определяне на международните приоритети на България. През юни президентски избори предстоят и в Русия, където борбата е между националисти и комунисти, а почти едновременно с президентските избори в нашата страна ще се решава и това кой ще се настани в Белия дом, като при евентуален републикански успех в президентската надпревара в САЩ и новите акценти в американската външна политика, България вероятно ще бъде изправена пред необходимостта да направи своя недвусмислен геополитически избор. Така двете основни политически сили имат стратегически интерес да овладеят президентската институция. Това е от особено значение за СДС, тъй като загубата на изборите практически ще ги изолира от вземането на външнополитически решения, които ще зависят изцяло от волята на БСП [**Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария...**, pass.].

Преди да се стигне до големия сблъсък за „Дондуков“ 2 през есента, предстои сблъсък на мнения в самата демократична опозиция. Анализирайки ситуацията в страната и в дясното пространство, в. „Капитал“ логично стига до извода, че при участието на двама кандидати, опозицията на практика губи шансовете да има свой президент. Ако демократичната общност не се обедини зад единна кандидатура, последиците за нея ще са пагубни, тъй като това ще демобилизира част от десния електорат, ще разпилее човешкия и финансовия ресурс на опозицията, ще намали шанса за външна подкрепа и ще засили позициите на БСП като партия на стабилността, като насочи вота на колебаещите се избиратели към социалистическия кандидат, в когото те биха припознали очаквания победител.

Повече от ясно е, както отбелязва в. „Капитал“, че участието на двама опозиционни кандидати в изборите, единият от които е Желев, а другият – кандидат, подкрепян от СДС, обрича опозицията на изборен неуспех. Демократичната общност се оказва разделена на два лагера, пред които стоят решаването на диаметрално различни въпроси. За д-р Желев, който вижда в себе си единствения кандидат на опозицията, който би могъл успешно да се противопостави на БСП, въпросът е как да убеди СДС да подкрепи кандидатурата му. Проблемът за СДС е как да се елиминира действащия президент, като бъде убеден да не участва в изборите, въпреки че той вече е декларирал намерението си да се кандидатира. Евентуалното издигане на д-р Желев като общ кандидат на опозицията създава опасност от бъдеща криза в СДС, тъй като при неуспех синята коалиция ще бъде дестабилизирана. Другият важен въпрос пред СДС е как да бъде излъчен общ кандидат на опозицията, различен от д-р Желев. Защото дори евентуалното оттегляне на президента все още не означава автоматично издигане на общ опозиционен кандидат поради вътрешните спорове от коя партия трябва да е той [**Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария...**, pass.].

Изглежда, че опозицията се намира в задънена улица, при която, от една страна, президентът Желев не е склонен да се оттегли доброволно от президентската борба, а от друга – за СДС той не е желаният кандидат за „Дондуков“ 2. Търси се формулата, чрез която да се намери изход и опозицията да излезе с кандидат, който да се противопостави успешно на този на управляващите. В своя анализ в. „Капитал“ прави извода, че единственият такъв механизъм са националните предварителни избори, които ще излъчат обща фигура в резултат на демократична процедура, а не на политически договори. Предварителните избори биха превърнали въпроса за определяне на единната опозиционна кандидатура от прерогатив на политическите лидери във въпрос, при който последната дума ще имат гласоподавателите. Така и кандидатът на СДС, и действащият президент запазват шансовете си за успех. Излъчването на общ кандидат на опозицията на предварителни или първични избори ще даде възможност посланието в предизборната кампания да бъде насочено към колебаещите се или неориентирани избиратели [**Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария...**, pass.].

В такъв смисъл са изказванията на някои политици от опозицията, подкрепящи идеята за първичен вот. Така например Александър Божков от СДС заявява: „Предварителните избори са единственият изход да имаме единна опозиционна кандидатура за президент. Питането до върховния суверен – народа, е начин да се избегнат безплодните спорове чий кандидат е най-достоеен. Предварителните избори имат още едно достойнство пред останалите методи за излъчване на обща кандидатура – този, който спечели доверието на избирателя в първичния вот, вече е с едни гърди пред кандидата на БСП. Рязко ще се повиши рейтингът му и ще бъдат привлечени хора, които и по принцип се колебаят дали да гласуват“ [**Нешкова, Р., Анкета за предварителните избори...**, pass.]. В подобен дух е и изказването на Осман Октай от ДПС: „Ние смятаме, че предварителните избори имат предимства пред останалите предложения за стигане до единна кандидатура. Най-важното преимущество е тяхната представителност“ [**Нешкова, Р., Анкета за предварителните избори...**, pass.].

В повечето страни номинирането на кандидатите за президент обикновено става на съвещания на политическите партии, като решаващата дума, разбира се, имат техните лидери. Първоначално такава е практиката и в САЩ, но от началото на ХХ в. се налага процедурата на предварителни или първични избори, известни като праймърис. Тя се прилага и от двете големи политически партии – Демократическата и Републиканската, при което традицията повелява до същинския вот да се яви само този, който преди това е спечелил доверието на собствената си партия. Процедурата варира в различните щати, като най-общо в САЩ се различават „затворени“ или „отворени“ първични избори. В първия случай това е вътрешнопартийна процедура, като до гласуване се допускат само членове на съответната партия, на външни лица не се позволява да участват в изборите. При „отворените“ избори не се изисква партийно членство, за да гласуваш, и на избирателите се позволява да дадат гласа си за кандидата на партията, която желаят, без формално да декларират принадлежността си към нея. Именно този втори „отворен“ модел е възприет в България – до предварителните избори се допускат всички български граждани с избирателни права, а не само членовете на опозиционните партии. Това се оказва нож с две остриета, защото тази прекомерна демократичност дава възможност на симпатизантите на управляващите да влияят на резултатите от първичните избори в противниковия лагер.

Идеята за предварителни избори е в пълно съгласие с демократичните принципи, които застъпват десните, и изглежда, че това е най-справедливият начин за постигане на съгласие в опозицията. Въпреки очевидните предимства на тази процедура, посочени по-горе, все пак сред представителите на демократичната общност има и хора, които не приемат такъв начин за определяне на техния кандидат. В дясното пространство тече дискусия за плюсовете и минусите от възприемането на тази практика, заимствана от САЩ и практически непозната не само у нас, а и в Европа. Главното опасение на противниците на предварителните избори е именно фактът, че за крехката българска демокрация те са нещо ново и нетипично. Сред контрааргументите на опонентите на идеята за първични избори е и необходимостта за тяхното финансово обезпечаване. В публичното пространство стават популярни изказвания като това на земеделския политик Георги Пинчев, че вместо да се харчат пари за предварителни избори, по-добре да се закупят трактори [**П. Стоянов в президентските избори...**, pass.]. В това отношение СДС, които са инициатори за провеждането на изборите, осигуряват 200 хиляди щатски долара от Американския републикански институт, предоставени на т. нар. Център за либерални стратегии [**Георгиев, М. Последните президентски години...**, pass.; **Желев, Ж. 2005, с. 512**]. Координаторът на Републиканския институт за България Скот Карпентър оценява високо решението за прилагане на първичните избори в България, с което опозиционните сили показали зрялост, отвореност и отговорност към избирателите [**Йорданова, И., Интервю със Скот Карпентър...**, pass.].

Естествено съществуват и други, по-традиционни начини за издигане на президентската кандидатура – възможно е кандидатът за президент на опозицията да бъде определен и чрез политическо споразумение или анкета със социологическо допитване. Последният вариант е лансиран от лидерите на коалицията Народен съюз (БЗНС и ДП) Стефан Савов и Анастасия Мозер. Предложението им е да се проведат три независими, но представителни социологически изследвания от реномирани международни агенции. В началото зад тази идея застава и лидерът на ДПС Ахмед Доган, но впоследствие той се отказва, вероятно под натиска на СДС. Така Мозер и Савов също приемат варианта „първични избори“, за да не бъдат обвинени, че са против избирането на един-единствен кандидат на демократичната общност за същинските президентски избори [**Желев, Ж. 2005, с. 513**].

Все пак Анастасия Мозер изказва известен скептицизъм относно приложимостта на този модел в България. В свое интервю пред в. „Капитал“ от 5 февруари 1996 г. тя заявява, че принципно не е против процедурата, но смята, че тя е по-подходяща за провеждане в рамките на една партия, а не на цялото дясно пространство, включващо голям брой парламентарни и извънпарламентарни политически сили. Според лидера на Народен съюз няма алтернатива на кандидатурата на д-р Желев в демократичната общност, тъй като той е избираема личност и си е извоювал авторитет в обществото, а техните партньори от ДП вече са изразили подкрепата си за действащия президент. Анастасия Мозер изразява и разочарованието си от известното пренебрежение, задкулисие и дори неприязън на СДС към Народен съюз, демонстрирани понякога. Тя казва, че това, което иска да чуе българският народ, е, „че между всички опозиционни сили има съгласие, че могат да действат заедно“, за да попречат на вредите, които нанася социалистическото правителство на страната. Поради това от ключово значение е да се провежда диалог между различните опозиционни формации – СДС, Народен съюз, ДПС, „Нова демокрация“, защото „без диалог няма демокрация“. В края на интервюто Мозер заявява, че не приема

мнението на Филип Димитров, според когото на всяка цена СДС трябва да излъчи свой кандидат, дори това да означава победа за социалистите. Според нея трябва да се направи всичко, за да се запази президентската институция, защото, ако и тя бъде поставена под контрола на управляващите, под заплаха ще бъде поставена и съдебната власт, а в крайна сметка и самата демокрация [**Интервю с Анастасия Мозер...**, pass.].

В действителност решението за прилагането на предварителните избори е предизвикано не толкова от обективни, колкото от субективни фактори – желанието да се отстрани авторитетната фигура на д-р Желев, станала неудобна за политическите му наследници в СДС и да бъде номинирана компромисна личност, която да обедини привържениците на десните, за да не се разпилее вотът им срещу кандидата на управляващата БСП в предстоящите избори, който и да е той. Търси се лице, което да е лоялно на синята идея, да не е обвързано с бившата БКП, а заедно с това да бъде достатъчно обаятелно, за да привлече гласове на избирателите и в крайна сметка да измести утвърдената и харизматична личност на д-р Желев.

Желаещи за високия държавен пост в синята коалиция не липсват. В началото на февруари в СДС започва разгорещена борба за кандидат-президенти, в която се противопоставят междупартийни и междуличностни интереси. Първоначално в синята коалиция има най-малко 15 претенденти за „Дондуков“ 2 [**Иванов, Л., Кандидатпрезидентска борба в СДС...**, pass.]. Като краен срок за внасяне на кандидатурите за президент от партиите и регионалните съвети на синята коалиция и писменото им съгласие е определен полунощ на 20 февруари 1996 г. НИС трябва да обяви кандидатурите, за които са постъпили писмени съгласия, на 21 февруари. Те ще бъдат представени на НКС на СДС на 27 февруари. Окончателното номиниране на кандидата на синята коалиция за президентския пост ще стане с таен вот на VIII национална конференция на СДС на 23–24 март 1996 г.

От РДП издигат едновременно кандидатурите на Александър Йорданов и на Иван Костов, но за лидера на СДС е ясно, че няма намерение да се включи в президентската надпревара. Неговата цел не е президентството, а да продължи успешно провежданата от него структурна реформа в съюза. Със своето решение радикалдемократите всъщност изразяват истинското си желание Александър Йорданов да е общият кандидат за президент на синята коалиция [**Иванов, Л., Кандидатпрезидентска борба в СДС...**, pass.]. Сред номинираните са също председателят на ПГ на СДС Йордан Соколов, издигнатият от ХДС Асен Агов и предложението от Националния клуб за демокрация и Федерацията на независимите студентски дружества Петър Стоянов. Както Костов, така и Соколов обаче отказват да депозират съгласието си в дадения срок, така че броени часове преди полунощ на 20 срещу 21 февруари остават три кандидатури: на Асен Агов, Александър Йорданов и Петър Стоянов [**Владиминова, П., За кандидатурите на СДС...**, pass.].

Важен момент при провеждането на първичните избори за определяне на общата президентска кандидатура на опозицията е създаването на „прозрачна процедура“ по тяхната реализация. Детайлите около провеждането на изборите са уточнени от сформирана работна група на парламентарно представените опозиционни политически сили, чиито ръководства в края на февруари и началото на март се срещат интензивно, за да обсъдят предоставения от ръководството на СДС документ „Правила за предварителни избори за определяне на единен кандидат за президент на опозицията“. В точка 10 от проекта се казва: „Политическата партия или коалиция, която е издигнала кандидата, класирал се втори в предварителните избори, излъчва кандидата за вицепрезидент“. Висш орган за провеждане на изборите е Политическият съвет, в който участват партийните водачи и който урежда всички процедурни въпроси с консенсус. Същият екип трябва да разяснява процедурата сред населението и да определя правилата за кампанията на отделните кандидати. Освен това Съветът ще утвърждава българските и чуждестранните наблюдатели [**Велева, В., Закон за първичните избори...**, pass.]. Взето е решение след одобряване на правилата лидерите на СДС, НС и ДПС да подпишат споразумение, към което с анекси могат да се присъединят и други партии и коалиции. В свое изказване лидерът на ДПС Ахмед Доган дава висока оценка на подписването на споразумението между трите основни опозиционни сили като важен момент в обединяване на опозицията и издигането на единна президентска кандидатура [**Нешкова, Р., ДПС за вътрешните избори...**, pass.].

Според председателя на СДС Иван Костов техният кандидат-президент трябва да е с добро образование, интелигентен, да има подкрепата на структурите и пълното им политическо доверие. Освен това той трябва да е млад и гъвкав, за да продължи да се развива и като политик, и като личност. Такова лице СДС вижда в Петър Стоянов, който получава категоричната подкрепа на Костов

[**П. Стоянов в президентските избори...**, pass.]. Преди да стигне до прекия двубой с д-р Желев за предварителния вот обаче, той трябва да се пребори с други две популярни фигури от синята коалиция – Асен Агов и Александър Йорданов. За разлика от новото лице на СДС, лансирано от неговия лидер, опонентите му са добре познати и опитни в политиката, което на пръв поглед им дава предимство в предстоящата битка. Но дали наистина е така?

Както коментира в „Капитал“ на 26 февруари 1996 г. с официалното обявяване на тримата претенденти за кандидатпрезидентската номинация СДС взема аванс в по-нататъшните си взаимоотношения с останалите центрове от опозиционния триъгълник – Народен съюз и ДПС. По отношение на тримата кандидати в същия брой се очертават техните стартови позиции, които определено са в полза на най-слабо познатия от тях. Християндемократът Асен Агов е кандидат главно поради своите лични амбиции и поддръжниците му се изчерпват само с най-близкия му кръг. Това важи в още по-голяма степен за радикалдемократа Александър Йорданов, за когото е под въпрос дори дали ще може да събере гласовете на съпартийците си поради разновидностите на радикалдемократическите формации, което не му пречи да е със самочувствие и от сега да гарнира кампанията си с каламбури [**Петър Стоянов – фаворит на СДС...**, pass.].

В статия във в. „Труд“ от 28 февруари 1996 г. се представя кредото на тримата кандидати от СДС. Според автора на статията Тодор Токин Александър Йорданов с типичната си самоувереност и склонност към популизъм обявява, че е в състояние да спечели президентските избори срещу всеки един кандидат на БСП и Жорж Ганчев, взети заедно. Александър Йорданов е категоричен, че само единството на СДС и БЗНС може да доведе до единна кандидатура на опозицията, а към настоящия президент отправя призив да прояви чувство на отговорност и да подкрепи кандидата на СДС. От своя страна, Асен Агов твърди, че с президентските избори в България най-после е сложен край на периода на кръглата маса, която не е успяла да доведе до декомунизация на страната. Третият кандидат, Петър Стоянов, изказва убедеността си, че опозицията трябва да излъчи единен кандидат, като самият той е допринесъл за това, заставайки зад идеята за предварителните избори. Според автора обаче и тримата изостават зад президента Желев и не са от неговата класа. Самият Желев вероятно ще се опита да разбие двуполусния модел, като направи опит да създаде трета политическа сила [**Токин, Т., За кандидат-президентите на опозицията...**, pass.].

Петър Стоянов, който се оказва очевиден фаворит, се отличава с умението да води преговори, със спокойния си тон и доброжелателност, дори и когато го атакуват и обвиняват в съглашателство с предателите на опозицията. Толерантното му поведение дава на СДС възможност спокойно да налага ролята си на конструктивната страна в разговорите си за единна кандидатура. В негова полза е също фактът, че той е най-активният застъпник на идеята за предварителни избори, което означава, че е заинтересован повече от победата на опозицията в президентските избори, отколкото именно той да е избранникът на СДС [**Петър Стоянов – фаворит на СДС...**, pass.].

Петър Стефанов Стоянов е един от малкото български политици, чиято биография е свързана само с една политическа партия – СДС. Той произхожда от семейство на родолюбиви интелектуалци, несвързани с комунистическия режим. Баща му е репресиран в концлагерите Куциян и Николаево, а след освобождаването му семейството живее в Асеновград, където Петър Стоянов е роден на 25 май 1952 г. След 1956 г. живее с родителите си в Пловдив. През 1970 г. завършва гимназия „Патриарх Евтимий“ и същата година е приет да учи право. След отбиване на военната си служба завършва Юридическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 1976 г. От 1977 до 1992 г. практикува в Пловдив като адвокат в областта на гражданското и търговското право. Петър Стоянов е един от създателите на СДС в Пловдив и първият говорител на синята партия в града. През 1992 г. поема длъжността на заместник-министър на правосъдието в кабинета на СДС начело с Филип Димитров. Избран е за председател на Юридическия съвет на СДС през май 1993 г. През 1994 г. е избран за депутат в 37-то ОНС. През същата година става заместник-председател на парламентарната група на СДС и заместник-председател на Комисията за младежта, спорта и туризма. През 1995 г. е избран за заместник-председател на СДС, отговарящ за вътрешната политика [**Петър Стоянов, Биография...**, pass.]. Бързата политическа кариера на Петър Стоянов се дължи както на безспорните му лични качества, така и на близкото приятелство между Светослав Лучников, председател на Националния клуб за демокрация, и баща му Стефан Стоянов [**П. Стоянов в президентските избори...**, pass.]. Първото сериозно препятствие по пътя на Петър Стоянов към президентството е VIII национална конференция на СДС на 23–24 март 1996 г.

Докато СДС се подготвя за този сериозен форум, д-р Желю Желев е изправен пред сериозна дилема. Пред действащия президент стои въпросът дали е готов да жертва своята политическа кариера в името на запазване целостта на опозицията и предотвратяване на разцепление на десния вот. Това е дилема, от която зависи бъдещето на страната, поставена в изключително тежка икономическа и политическа ситуация. Оглавяваното от Жан Виденов правителство на БСП изглежда неспособно да се справи с проблемите, пред които е изправено, и особено със зърнената и банковата криза, които обричат на нищета и мизерия огромното мнозинство от българския народ за сметка на малцината, натрупали колосални богатства в настъпилния хаос. Впоследствие кризата ескалира и през януари 1997 г. се стига до дъното в условията на срива на банковата система и развихрилата се хиперинфлация. Следва открито народно недоволство и изправянето на страната на ръба на гражданската война, от които големият печеливш се оказва опозицията в лицето на ръководеното от Иван Костов СДС.

В навечерието на президентските избори обаче правителството на Виденов все още изглежда стабилно и никой не предвижда кошмарния сценарий, който ще доведе до неговото рухване в началото на 1997 г. Провалът на първото правителство на СДС и последвалото „безвремие“ по време на правителството на проф. Любен Беров наливат вода в мелницата на лявата партия, която печели парламентарните избори на 18 декември 1994 г. БСП притежава законодателната, изпълнителната и местната власт, а президентската институция се оказва последната бариера пред пълния контрол на държавната машина от „столетницата“. В автобиографията си д-р Желев отбелязва като своя заслуга и тази на Конституционния съд възпирането на редица закони, приети от 36-ото ОНС, които връщат назад общественото развитие и блокират реформите, свързани със социално-икономическата и политическата трансформация на обществото [Желев, Ж. 2005, с. 511].

Колкото и цинично да звучи, бедствието на народа под управлението на БСП предизвиква задоволство в синята коалиция, тъй като увеличава шансовете ѝ за вземане на властта. Това проличава много добре от страниците на десния официоз „Демокрация“, където правителството, определяно като вредно и пагубно за България, е обект на непрекъснати нападки и призови за отстраняването му възможно най-скоро. Това изисква мобилизация на опозицията, като ръководството на СДС изгражда стратегия за действие, чиято крайна цел е завземане на политическата власт.

В интервю за вестник „Демокрация“ от 22 март 1996 г., дадено в навечерието на Осмата национална конференция на СДС, председателят на синята коалиция Иван Костов анализира изминалата година след съкрушителната загуба на парламентарните избори през 1994 г. и предстоящите действия. Той признава, че първоначално общественото доверие за БСП е било твърде високо и управляващите са осъществили мощно настъпление по всички фронтове – в медиите, банковата система, ръководствата на предприятията и администрацията. БСП обаче е опровергала надеждите на хората, които са изгубили вяра в нейното управление и в тази обстановка опозицията трябва да противодейства, следвайки определен курс – спечелване на предварителните избори срещу д-р Желев, атакуване и отслабване управлението на БСП, превръщане на президентските избори в избор между две политически алтернативи – социалистическа и демократична, спечелване на президентските избори от десните и в крайна сметка предизвикване и спечелване на предсрочни парламентарни избори, които да проправят пътя за излизане на страната от кризата. Следването на този път предполага приемането на сериозен риск и скъсване с миналото, белязано според лидера на СДС от олицетворявания от Желю Желев политически стил на конфронтация, търсене на надмощие в демократичното пространство, създаване на центрове на влияние и прилагане на непозволени средства, включително размахване на досиета. В противовес на това новото ръководство на СДС има желание да демонстрира доброжелателност и позитивно отношение към д-р Желев [Владимова, П., Интервю с Иван Костов..., pass.].

В друго свое интервю от същата дата за в. „Труд“, взето от Валерия Велева, Костов определя президентските избори като вот на недоверие за правителството на Виденов. Стратегическата посока към властта за СДС може да бъде запазена само при положение, че бъдат спечелени предварителните, а след това и същинските президентски избори. Лидерът на СДС не скъпи суперлативите за техния кандидат-президент – Петър Стоянов: „не е озлобен, не е истеризиран и арогантен като Жан Виденов, а е открит човек, който вместо омраза излъчва доброжелателност и обич и постига съгласие“ [Велева, В., Президентските избори и правителството..., pass.].

От своя страна, бившият премиер и предшественик на Костов като председател на синята коалиция Филип Димитров заявява, че предварителните избори, които са непривични за България, създават известни рискове, свързани предимно с активността на избирателите, но споразумението за обща

президентска кандидатура е почтен вариант за излизане от тежката ситуация. Филип Димитров вижда в предстоящата национална конференция възможност за консолидиране на СДС и активизиране на поддръжниците му за спечелване на изборите [Йорданова, И., Интервю с Филип Димитров..., pass.].

На 20 март ръководството на БЗНС официално предлага на Желю Желев да го издигне за кандидат-президент. Коалиционният партньор на БЗНС, Демократическата партия, вече е обявила недвусмислено подкрепата си за президента още през ноември, когато той декларира намерението си да се кандидатира. Така д-р Желев се явява кандидатът на Народен съюз. Той продължава да приема идеята за първичните избори и заявява, че няма да откаже участие в тях, в случай че процедурата бъде спазена и изборите са честни [Желев – кандидат на БЗНС..., pass.].

Предварителните избори предизвикват криза в коалицията Народен съюз, чието единство е поставено под въпрос най-вече поради провокации отвън, на които се поддават някои личности от БЗНС. Организационният секретар Петко Илиев се обявява против кандидатурата на д-р Желев и лансира идеята за издигане на земеделски кандидат-президент на изборите. Той също така се поддава на хвърлените в публичното пространство думи на кандидат-президентите от СДС Александър Йорданов и Асен Агов за президент от СДС и вицепрезидент от Народен съюз. Самият Петко Илиев явно е виждал себе си в тази роля. Очевидно е, че подобни изказвания целят разбиване на коалицията и удар върху кандидатурата на д-р Желев. Неслучайно Върховния съюзен съвет на БЗНС е насрочен по същото време (23–24 март) като Националната конференция на СДС. Ангажираността на сините със собствения им форум не би им позволила да се месят и да оказват натиск в БЗНС [Токин, Т., За разногласията в Народен съюз..., pass.].

На последната среща преди конференцията, проведена във Велико Търново с регионалния съвет на СДС и представители на общинските КС на съюза в присъствието на депутатите от 4 избирателен район Надежда Михайлова и Цветан Димитров, двама от кандидатите на СДС – Александър Йорданов и Петър Стоянов – подчертават важността от спечелването на президентските избори. Александър Йорданов казва следното: „В момента цялата власт в страната принадлежи на партията, която съсипа България. Затова всеки български гражданин трябва да знае, че гласувайки, носи огромната историческа отговорност тази партия да бъде отстранена колкото се може по-бързо от властта. СДС се създаде не за да бъде опозиция, а за да управлява България“. От своя страна, Петър Стоянов изтъква важността от спечелването на изборите в международен план: „На България по света в момента се гледа с голям скептицизъм, за разлика от другите източноевропейски страни, по обясними причини. Новата политика на синята коалиция е политика на протегнатата ръка и ние първи го направихме спрямо останалите некомунистически партии и организации“ [Ташев, С., Исторически шанс за опозицията..., pass.].

Осмата национална конференция на СДС, проведена на 23–24 март 1996 г. в зала 1 на НДК, е най-важното събитие за синята коалиция, а акцентът на форума е избирането на кандидат-президент за предстоящите първични избори. За значението на конференцията може да се съди както от огромния брой присъстващи, така и от хората, на които са изпратени покани. На конференцията са поканени всички коалиционни партньори на СДС от парламентарните и местните избори, лидерите на ВМРО, ХАП, БСП, БЗНС, ДП, БЖС, ФЦБ, „Нова демокрация“, а също и до ръководствата на синдикатите. Освен това са поканени и посланиците и ръководителите на дипломатически мисии в София [Илиева, П. Блицинтервю с Христо Бисеров..., pass.].

Председателят на СДС Иван Костов изнася своя политически доклад пред конференцията, в който започва със състоянието в СДС – след загубата на изборите през 1994 г. съюзът се реформира с цел превръщането му на силна алтернатива на БСП, в „масова, национална, добре развита и дълбоко ешелонирана политическа сила“. Обръща се внимание на тежката ситуация, в която се намира страната – обществото бедства, хората изнемогват, икономиката се разпада. Констатира се незавършеността на реформата в СДС особено по отношение на местните структури на организацията, където трябва да продължи изграждането на клубове по места, да се стабилизират общинските ръководства, събрания и координационни съвети, да се укрепят регионалните съвети. Необходимо е да се утвърди авторитетът на ръководните структури на СДС на всички нива. Костов критикува силно някои общински партийни лидери, например във Видин, Кърджали и Добрич, които застават срещу кандидатите на коалицията и дори в някои случаи подкрепят БСП. Като позитив за СДС той констатира нарастването на международния му авторитет и изграждането на солидни взаимоотношения с ХДС на Германия, Консервативната партия на Великобритания, Съюза на Републиката и Съюза на френската демокрация от Франция, Републиканската партия в САЩ и др.

Следва анализ на ситуацията в БСП, която се намира в упадък, а нейното правителство е квалифицирано като „опасно и вредно за България, като свързано с престъпни групировки, като правителство на непрекъснатите грешки и провали. „За управляващите „настоящата година е година на загубено политическо доверие в Жан Виденов дори в елита на собствената му партия.“ Председателят на СДС стига до извода, че всичко това дава основания на синята коалиция да очаква президентските избори с надежда за победа. Според него БСП ще има слаб кандидат за президент, вероятно креатура на провалящия се Жан Виденов.

Костов декларира, че за СДС президентските избори ще са реализацията им като най-силна политическа алтернатива на БСП. Победата на съюза в тях „ще бъде единствената защита на демократичните завоевания в България и прелюдия към предсрочни парламентарни избори“. В предварителните избори той вижда най-сериозното изпитание по пътя към вземане на властта. Те са единственото достъпно политическо средство кандидатът на СДС да получи подкрепата на всички демократични избиратели, да стане кандидат на обединената демократична опозиция и в крайна сметка да спечели надпреварата за президент на страната. Именно това е най-важната цел на националната конференция на СДС според неговия председател.

По отношение на тримата кандидати на СДС, от които трябва да избират делегатите, Костов заявява, че те са еднакво достойни и способни да привлекат гласовете както на „твърдите“ симпатизанти на сините, така и на значително по-широк кръг колебаещи се избиратели. Според него „всеки от тях може да бъде олицетворение на курса на единодействие, на доброжелателност и диалог, на отвореност и съгласие с всички демократи в България“, който демонстрира СДС. На обратния полюс той поставя президента Желев, когото не пропуска да обвини в използване на интриги и непозволени средства – македонски афери и лидерски досиета, в създаване на втори опозиционен център и в имитация на промяна чрез сътрудничество с БСП и съставяне на коалиционни кабинети.

Иван Костов завършва доклада си оптимистично, като представя новото лице на политиката на СДС – „добро, съчувстващо, спокойно и компетентно“. От синята коалиция предлагат „президент, с който България да влезе в следващото хилядолетие“. Костов обявява, че „новият век е на младите хора“ и СДС предлага „нова надежда на България“. Следващият президент няма да е обременен с комплексите на комунистическото минало, а ще бъде „интелигентна, открита, представителна личност“, кандидат, издигнат по възможно най-демократичните правила, спечелил първо доверието на настоящата конференция, за да спечели след това и доверието на хората [**Политически доклад на Иван Костов...**, pass.].

Изборът на кандидат-президент на СДС се състои с таен вот в 15 секции на втория ден на конференцията – 24 март 1996 г. Петър Стоянов е представен от председателя на Националния клуб за демокрация Светослав Лучников, Александър Йорданов от депутата от Радикалдимократическата партия Емил Капудалиев, а Асен Агов е препоръчан от Стефан Софийски, по това време кмет на София [**Петър Стоянов кандидат-президент на СДС...**, pass.].

Тримата кандидати се изказват пред конференцията, като представят мотивите си за участие в изборите. Александър Йорданов заявява, че за да се отстранят комунистите от управлението, трябва да се премине през две врати: победа на президентските избори и нов кабинет на СДС. Той също така изразява увереността си в победата на кандидата на СДС срещу д-р Желев в първичните избори. Асен Агов за пореден път подчертава, че с президентските избори ще се сложи край на периода на компромисите от кръглата маса, довели отново на власт комунистите, и призовава за чистка в разузнавателните служби и коридорите на президентството. В своята реч Петър Стоянов призовава да не се митологизира излишно личността на президента Желев, а вместо това да се покаже привързаност към СДС. Според него в момента най-важното е консолидацията на демократичната общност против управляващите. Единната кандидатура на опозицията е печеливша карта, защото е важно да се спечелят тези, а и следващите избори, за да се върне вярата и самочувствието на некомунистически мислещите българи [**Изказване на Петър Стоянов след VIII НК на СДС...**, pass.].

Победата на Петър Стоянов над опонентите му е съкрушителна – 1945 от присъствалите 2536 делегати гласуват за него, докато Александър Йорданов подкрепят 306, а Асен Агов – 268. Това означава, че Петър Стоянов е спечелил със 77%, което според Иван Костов е категорично доказателство за единството на СДС. След обявяването на избора на Петър Стоянов, той прочита първото си приветствено слово като кандидат на СДС в първичните избори. В него Стоянов казва: „От днес аз подчинявам своите сили, своята кауза и своята борба на нашата кауза, на нашата идея, на нашата борба, на нашата обща победа!“ [**Петър Стоянов, За нов политически облик...**, pass.].

Веднага след обявяването на резултата Петър Стоянов е поздравен от главния секретар на БЗНС Анастасия Мозер, която заявява, че в момента най-важното е бъдещият президент да не е комунист. Тя също така оповестява, че е упълномощена от името на БЗНС да подпише споразумението на опозицията за предварителните избори. В момента, когато Мозер съобщава единодушното решение на провеждащия се едновременно с Националната конференция форум на БЗНС да номинира за президент Желю Желев, тя е освиркана от сините делегати и безшумно напуска залата. Иван Костов успява да успокои напрежението, като приканва към разбиране на политическите реалности [**Петър Стоянов срещу Желю Желев...**, pass.; **Анастасия Мозер приветства делегатите...**, pass.]. В последвалата пресконференция Петър Стоянов обяснява, че не може да прости действията на Желев, довели до провала на кабинета на Филип Димитров, но че ще води толерантна и позитивна кампания в предварителните избори. Иван Костов категорично заявява, че кандидатът за вицепрезидент ще е от Народен съюз и че ще бъде спазвано подписаното политическо споразумение, като същото очаква и от опонентите си.

Докато СДС е обхванат от еуфорията около избора на Петър Стоянов, на 24 март кандидатурата на д-р Желев за президент е издигната от Върховния съюзен съвет на БЗНС-Мозер в негово присъствие само с 5 гласа против. Най-твърдият противник на неговата кандидатура сред земеделците е Петко Илиев, който единствен се изказва открито против номинирането на президента и не присъства в залата по време на изказването му.

Желю Желев приема да участва в първичните избори, но заявява, че ще настоява за пълни гаранции за спазване на споразумението. Той подчертава, че най-важното са не предварителните избори, а спечелването на истинските. Победата на опозицията в тях ще бъде трамплин за предсрочни парламентарни избори. Желев изтъква, че с политическите му приятели от БЗНС-Мозер го свързват три големи идеи: за връщането на земята, републиканската идея и идеята за свободата и демокрацията. Любопитен момент е коментарът на Желев на думите на Костов, че в предварителните избори ще се състезават перестройчици и новото лице на опозицията: „Това са несериозни изказвания, които показват едно твърде ниско равнище на политическо мислене. Аз съм бил срещу комунизма, разрушаването на системата преди 30 години, когато въпросният господин е бил асистентче по политикономия и е преподавал Маркс“ [**Петър Стоянов срещу Желю Желев...**, pass.].

В коментар за първичните избори на в. „Капитал“ от 22 април 1996 г. се начертават възможните стратегически дългосрочни последици от тяхното успешното провеждане. Те представляват един вид консенсусна форма без аналог в политическия процес от последните години. При успех можело да се очаква, че основните партийни централи на опозицията вече ще разполагат с един от арбитражните механизми, необходими за предотвратяване на пряк сблъсък и за поддържане на определена дистанция между позиции в конфликт. Важно значение имал и фактът, че с изборите опозицията се освобождавала от сянката на кръглата маса от 1990 г., довела до обезличаване на демократичната общност, вкарана в капана на фалшиви преговори с комунистите. Друг ефект от първичните избори е значителното намаляване броя на случайните претенденти за роля в политическия живот. Освен това първичните избори ще дадат възможност за консолидиране на опозиционния електорат. А за самите претенденти те ще бъдат естествена тренировка за кампанията през есента [**Попов, С. Опозицията напуска кръглата маса...**, pass.].

Малко повече от два месеца преди първичните избори претендентите за лице на демократичната общност в България остават двама – настоящият президент Желю Желев и кандидатът на СДС Петър Стоянов. На 8 април президентът посреща Стоянов в резиденция „Бояна“, където те разговарят на четири очи. След срещата д-р Желев коментира, че са си обещали честна и коректна предизборна борба като партньори, а не като врагове. Петър Стоянов също обявява, че разговорът е бил добронамерен и приятелски [**Попова, Л. Споразумение Стоянов-Желев...**, pass.]. Официално подписването на споразумението за обща президентска кандидатура се състои на 9 април в 11:00 ч. в зала „Запад“ на Народното събрание. На събитието присъстват лидерите на опозицията Иван Костов, Анастасия Мозер, Стефан Савов и Ахмед Доган. Желев отново набляга на коректността в предстоящата борба за президентството. Целта им е една и съща – демократичната общност да излъчи кандидатура, която да спечели. Според него победата на предварителните избори още не е гаранция за успех на действителните, в които битката ще е по-сложна и по-тежка. Според Петър Стоянов който и от двамата да спечели победата ще е за българската демокрация [**Попова, Л. Обща президентска кандидатура...**, pass.].

Трябва да се подчертае, че подписването на споразумението между парламентарно представените опозиционни партии е важно постижение, но то не е продиктувано от искрени и добронамерени чувства, а по-скоро е плод на компромиса и необходимостта. Според политолога Иван Христов то е постигнато под натиска на обществените настроения, а не поради добрата воля на лидерите. За първи път след 1989 г. се стига до подобна спогодба, защото БСП е против. Публична тайна е, че бившата комунистическа партия контролира от дълго време голяма част от опозиционните лидери. Инициативата за обединение идва от новото ръководство на СДС, докато Народен съюз и ДПС не проявяват особен ентузиазъм относно споразумението. Причина за резервираността на Народен съюз е, от една страна, че предложението не е тяхно, а от друга – невъзможността да излъчат собствен кандидат, за което призовава Петко Илиев. Поради тази причина те застават зад кандидатурата на Желю Желев за президент. Що се отнася до ДПС, те също не излъчват свой кандидат по обясними причини, тъй като такъв би бил неизбираем. За разлика от Народен съюз, те не застават твърдо и зад кандидатурата на Желев, като запазват един вид неутралитет. На националната си конференция ДПС призовава електората си да гласува „по съвест“. Така те отново се стремят да извлекат политически дивиденди, изчаквайки резултата от изборите и заставайки редом до победителя, който и да е той. Независимо от слабия си ентузиазъм Народен съюз и ДПС подписват споразумението, защото не искат да бъдат обвинени в косвено сътрудничество с БСП [Христов, И., *Политически анализ...*, pass.].

Декларациите са хубаво нещо, но реалната политика е съвсем друго. Предстои ожесточена битка, в която се намесва и управляващата партия. И двете страни се обвиняват взаимно в нечестна игра и удари под кръста, води се война с компромати. Срещу Желю Желев е предприета негативна кампания от негови отявлени противници като Едвин Сугарев, което го поставя на ръба да се откаже от предварителните избори и да участва директно на същинските избори за президент през есента. Единственият му мотив да не го направи, както заявява самият той в мемоарите си, е мисълта, че това ще разцепи гласовете на демократичната общност и по такъв начин ще доведе до избор на кандидата на левицата [Желев, Ж. 2005, с. 514].

В БСП Желю Желев се приема като по-опасния десен кандидат в същинските президентски избори, поради което те предпочитат Петър Стоянов за съперник. Ето защо в свои публични изявления видни представители на БСП, като Петър Младенов, Добромир Загорски, Велко Вълканов и Минчо Минчев, открито призовават членовете и симпатизантите на своята партия да участват масово в предварителните избори на опозицията и да гласуват за Стоянов против Желев. Така гласуването за Петър Стоянов от членовете и симпатизантите на БСП представлява не толкова подкрепа за кандидата на СДС, колкото стремеж да се попречи на Желю Желев да се яви на същинските избори като противник на левия кандидат [Желев, Ж. 2005, с. 515]. Ако пък той загуби предварителните избори, но все пак реши да се яви на истинските избори в нарушение на постигнатото споразумение, това би предизвикало разцепление на десните избиратели, което пак е в полза на БСП.

С изумление първият демократично избран български президент разказва как най-твърдите комунисти и антифашисти гласували за кандидата на СДС. Тук проличава двойният стандарт на синята коалиция по отношение на настоящия президент и техния кандидат – ако бившите комунисти подкрепят техния човек, това е приемливо, но ако подкрепят другия кандидат на демократичната опозиция, това означава, че той е ренегат, комунист. В действителност това, че Желю Желев настройва срещу себе си твърдия електорат на БСП по-скоро говори в негова полза, отколкото обратното [Желев, Ж. 2005, с. 518]. С известно чувство на самоирония той отбелязва, че „аз съм най-големият обединител в новата история на България, щом съм успял да обединя срещу себе си БСП и СДС...“ [Желев, Ж. 2005, с. 519]

По доста различен начин виждат действията на БСП в синята коалиция, което проличава и от излезлите в навечерието на изборите статии по страниците на в. „Демокрация“. Там се изказва мнението, че БСП се страхува от предварителните избори и най-вече от това, че в тях ще спечели кандидатът на СДС. Според политолога Иван Христов, макар действащият президент да е най-омразният и главен противник за БСП и срещу него да е насочена голяма част от пропагандата на социалистическия печат, ръководството на лявата партия осъзнава, че в политическо отношение Ж. Желев вече не е онзи опасен противник, който е бил в миналото, и отдавна е самотник и романтик на политическата сцена. Следователно кампанията на БСП срещу него и съответно в полза на Стоянов има чисто пропаганден характер и цели постигане на обратен ефект, а именно надеждата, че той отново ще бъде подкрепен от опозицията. Реалният противник на БСП е СДС, защото единствено синята коалиция

може да се противопостави успешно на управляващите, като използва организационните си структури и твърдия електорат [**Христов, И. Политически анализ...**, pass.].

Посланието на Желю Желев към демократично мислещите избиратели е, че той е олицетворение на несоциалистическите сили и затова те трябва да го подкрепят. Това се оказва успешен ход в предходните избори през 1992 г., когато СДС застава зад него, макар и неохотно. Сега положението е коренно различно и той може да разчита на сигурната подкрепа само на една далеч по-слаба формация като Народен съюз, която очевидно не е в състояние да предложи свой кандидат. В полза на Желев се изказват и известни личности като Димитър Луджев, Емил Кошлуков и Петко Бочаров, които наблягат на това, че БСП агитира в полза на Петър Стоянов. По време на кампанията си президентът обикаля почти цялата страна. Посрещнат е навсякъде, с изключение на Пловдив, чийто кмет се обосновава с това, че Желев не идва в качеството си на държавен глава, а прави предизборна обиколка [**Христов, И., Политически анализ...**, pass.].

Като интелектуалец д-р Желю Желев остава романтик и идеалист в политиката, но това му изиграва лоша шега в една реалност, в която печелят тези, които умеят добре да обмислят нещата няколко хода напред и да следват избраната посока, често без да подбират средствата. Интересен анализ на събитията предлага неговият съветник писателят Марин Георгиев, редактор на вестник „Литературен форум“. Ето какво казва той по повод участието на президента в предварителните избори: „В случая с предварителните избори си мисля, че Желев е нямало накъде да мърда, но е имал и своето упование: разчитал е на известността си сред интелигенцията и народа: та той е първият дисидент, пръв опитва да опровергае определението за материята, автор е на „Фашизмът“, основател е на СДС и е първият му лидер и пак първи демократично избран президент. Но това са и мантри, които, както внедряват, така и оттеглят модераторите на общественото мнение; допускам Желев да е смятал, че е съвсем в реда на нещата той да спечели състезание с почти неизвестния пловдивски адвокат, стигнал едва до заместник-министър на правосъдието, и то за около година в нестабилното и кратковременно Филип Димитрово правителство“. Според Марин Георгиев предварителните избори са били капан, в който се озовава д-р Желев, и той бил обречен да ги загуби, защото липсват достатъчно вътрешни, а и външни сили, които да го подкрепят. Изглежда, че президентът не иска да приеме реалността и подобно на повечето българи, които извършват нещо рисковано, разчита „на някаква невидима, неясна подкрепа, която ще дойде изневиделица, в последния момент; подкрепа, равностойна на чудо, на магия...“ [**Георгиев, М. Последните президентски години...**].

В материал във в. „Капитал“ от 15 април 1996 г. се коментира създаването на формацията, придобила известност като Г-13. Тя включва 13 партии и организации (БЗНС, ДП, „Съгласие за България“, „Нов избор“, РДП извън СДС, Съюз на репресираните извън СДС, Партия на демократичния център, Общобългарски антикомунистически съюз, Зелена партия, Сдружение „Млада България“, Национална синя партия, ДГИ, Християнсоциален съюз), които учредяват национален обществено-политически съвет за подкрепа на президента Желев. Сдружението е определено от създателите му като „предизборно обединение, което има консултативен характер“, т.е. то е временно образувание. Това, което обединява тези формации е, че те са против предварителните избори. В тях те виждат престъпен експеримент, който вкарва в капан както президента, така и цялата демократична общност и прави услуга на БСП. Същевременно декларират готовността си да подкрепят президента Желев за втори мандат, дори ако той загуби състезанието с Петър Стоянов.

Според в. „Капитал“ подписването на споразумението от Желев и Стоянов обезсмисля съществуването на подобни формации. Абсурдното в случая е, че макар да заклеят първичните избори, същите политически лидери претендират да бъдат активни участници в провеждането им. Освен това, ако независимо от загубата си на предварителните избори, Желев се кандидатира на същинските, това би било нарушаване на постигнатото споразумение. А БСП разчита именно на това – президентът да не играе по правилата и да разцепи десния вот. Коментарът на „Капитал“ е, че съвпадението на стратегическите интереси на БСП и новоучреденото обединение е поразително [**Президентските избори и Г-13...**, pass.].

За разлика от Желев, Петър Стоянов е типично политическа кандидатура. Зад него стои СДС – единствената опозиционна формация, която разполага с изградени структури навсякъде в страната и с твърд електорат, наброяващ повече от 1 милион души. Стоянов е олицетворение на „новото политическо мислене“ в СДС и не е участвал в предишните политически ръководства на синята коалиция, въпреки че е бил заместник-министър на правосъдието в правителството на Филип Димитров. Именно той

налага „политиката на протегнатата ръка“ на всички опозиционни формации, което го превръща в най-подходящата обща президентска кандидатура на демократичната общност. Петър Стоянов налага и позитивна предизборна кампания, която не разчита на очернянето на опонентите, а на изграждането на собствения положителен образ [**Христов, И., Политически анализ...**, pass.].

В своя коментар във в. „Демокрация“ от 22 май 1996 г. за това от какъв президент има нужда България Румен Вълнаров набляга на посланието на Петър Стоянов към избирателите за т.нар. „ново начало“. За обикновения българин, изнемогващ и едва свързващ двата края, най-важно е новото начало в икономиката, но не по-малко значение има и новото начало в политическия живот на страната. Необходимо е не разделение на българите, а обединение и негов изразител трябва да бъде новият държавен глава. Авторът на статията вижда в Петър Стоянов човек, чиито възгледи са коренно различни от тези на настоящия президент. Той се стреми да консолидира опозицията против БСП. Надеждата му е, че в негово лице България най-сетне ще има президент на всички българи, „чиято основна грижа са не отделни партии и личности, а стабилността на политическия живот у нас“ и осъществяване на действителни реформи [**Вълнаров, Р., Какъв президент ни е нужен...**].

Петър Стоянов се отличава със своята изключителна енергия и подвижност, като по време на своята дълга осеммесечна предизборна кампания, първо за първичните, а след това и за същинските избори, е в постоянно движение, обикаляйки цялата страна. За този предизборен маратон Мария Стоянова, член на НИС на СДС, която го придружава почти през цялото време, казва: „Това беше голямата му школа. На практика, мерейки ръст в първичните избори с тогавашния президент Желю Желев, а после и в истинската кампания с всички останали кандидати, Петър Стоянов обикаля почти цяла България. Някъде по това време започва и зрелищната му, но и доста сладникава любов с народа. Имаше моменти, в които и възрастни симпатизанти на БСП идваха и възторжено му казваха: Другарю Стоянов, ще гласувам за вас – спомнят си днес участници в събитията. Пътувахме денонощно и той се готвеше за срещите си в колата“ [**П. Стоянов в президентските избори...**, pass.]. По време на една от тези срещи в Пазарджик на 28 май Петър Стоянов заявява: „За нас като политическа сила сега е важна победата на президентските избори, но много по-важна е съдбата на България и нейното спасяване. Спасението на страната ни се опира на две основни позиции – проевропейска политика и влизане в НАТО“ [**Атанасова, Е., Петър Стоянов за президентската кампания...**, pass.].

Редица видни интелектуалци декларираха подкрепата си за кандидата на СДС. На 19 май той се среща с представители на българския интелектуален елит, които кани на обяд в ресторанта на Дома на филмовите дейци. Сред тях са Блага Димитрова, Радой Ралин, Траян Радев, известни професори като Иван Матов, Димитър Шойлев, Димо Димов, Богдан Богданов, Иван Кирков, композитора Симеон Пиронков, актьорите Йорданка Кузманова, Йосиф Сърчаджиев, Стоян Алексиев, литературните критици и журналисти Йордан Василев и Атанас Свиленов, писателят и публицист Иван Стоянович, д-р Мария Арсениева и др. По време на непринудения и оживен разговор Петър Стоянов им вдъхва доверие със своята младост и неуморимост, с интелигентността си и готовността си да отдаде всичко на една преобразена и демократична България. Ето как коментира събитието Блага Димитрова: „Срещата беше напълно в духа на истинската демокрация. Свободно, с младежки дух и толерантност. Имаше естествено и различия, но само в детайлите. Петър Стоянов ще бъде млад президент на млада утрешна България“ [**Интелектуалците и Петър Стоянов...**, pass.].

В свое интервю за в. „Демокрация“, дадено в навечерието на първичните избори, Петър Стоянов изтъква своите предимства пред настоящия президент д-р Желев. Докато последният разчита главно на възможностите, които има като действащ държавен глава и на свои приятели като Димитър Луджев, Александър Каракачанов и Емил Кошлуков, Стоянов се осланя изцяло на СДС – единствената политическа сила, която е в състояние да консолидира цялата опозиция и да предложи различно и по-добро управление на страната. На това се дължи и промяната в нагласите на избирателите и неговата нарастваща популярност – по това време той вече води пред действащия президент според социологическите проучвания. Той отхвърля нападките, че бил подкрепян от БСП, защото е отявлен антикомунист, произхождащ от семейство на антикомунисти и никога не е членувал в БКП. Петър Стоянов подчертава, че смисълът на предварителните избори е да бъде подкрепен единният кандидат на опозицията, което ще е гаранция за успех срещу кандидата на социалистите. На въпроса за причината СДС единствен от политическите сили да подкрепи завръщането на царя в страната (Симеон II пристига в България на 25 май) Петър Стоянов отговаря, че за тях референдумът от 1946 г. е проведен в нарушение на Търновската конституция и в условията на чужда окупация. Освен това монархистите са част от електората

на СДС, а въпросът за република или монархия би могъл да се постави само в условията на истинска демокрация, а не на сегашното управление [**Интервю с Петър Стоянов...**, pass.].

Завръщането на Симеон II в България на 25 май 1996 г. за първи път след половинвековно изгнание е важно събитие с огромен отзвук в страната и в чужбина. В 14 ч. царят и неговата съпруга Маргарита кацат на родна земя и са посрещнати с ентузиазъм от развълнувания народ. Камбаните на храм-паметника „Св. Александър Невски“ бият, за да възвестят пристигането на високопоставените гости. Посрещнати са от кмета на София Стефан Софийски. Хиляди посрещачи скандират името на монарха. Градусът на народното въодушевление достига своя връх, когато Симеон и Маргарита достигат кметството на столицата. Царят разперва ръце все едно иска да прегърне целия народ [**Н. В. Цар Симеон II...**, pass.]. На 26 май Симеон II е посрещнат официално от президента Желев в неговата боянска вила „Калина“, където на официалния обяд в чест на височайшия гост присъстват общите приятели на царя и президента Стефан Савов, Иван Станчов, Димитър Паница и Евгений Силянов [**Лаков, В., За царя и народа...**, pass.]. Най-вълнуващият момент за царското семейство е посещението на Рилския манастир, където някога е бил погребан цар Борис III. На 28 май Симеон и Маргарита посещават Синодалната палата, където са посрещнати от патриарх Максим и митрополитите. При посещението на Симеон II навсякъде в страната се повтаря една и съща картина – въодушевлението е огромно и царят е аплодиран от множеството, което му поднася цветя. Посещението на бившия монарх завършва на 16 юни (неговия рожден ден), когато той се черкува в „Св. Александър Невски“, където служат заедно българският патриарх Максим и сръбският Павле, който по това време е на официална визита в България [**Н. В. Цар Симеон II...**, pass.].

За Симеон II посещението от 1996 г. е важно за опипване на почвата в страната за отношението към него, което вероятно води по-късно до решението му да се включи в политическия живот. За СДС събитието също носи дивиденди – спечелване на монархистите на страната на кандидата на СДС в първичните избори, които предстоят няколко дни след идването на Симеон II – на 1 юни 1996 г.

В проведените за първи път в Европа първични президентски избори гласуват около 850 хиляди български граждани. В тях са ангажирани служебно над 20 хиляди души. На 3 юни ЦИК приключва работа и предава изборните книжа на Политическия съвет на опозицията, който съгласно споразумението единствен може да обяви окончателните резултати [**Победа на Петър Стоянов срещу Желю Желев...**, pass.]. На следващия ден, 4 юни, официалните резултати са оповестени в зала „Запад“ на Народното събрание – Петър Стоянов печели категорично с 66% вота на опозицията. За него са гласували 558 643 души, а за Желю Желев – 291 385. Петър Стоянов печели в 25 от общо 31 района. Най-висока е подкрепата за него в Пловдив, София-град, Кюстендил, Перник, София окръг и Пловдив окръг. Желев печели в 6-те района със смесено население. Най-убедителна е победата му в Кърджали, Силистра, Шумен, Търговище, Разград и Бургас [**Д-р Желев поканен на Политическия съвет...**, pass.].

Желю Желев не присъства на обявяването на резултатите, но декларира: „Признавам резултатите от първичните избори. Ще подкрепя единния кандидат на опозицията, за да има България отново президент демократ. Благодаря на всички, които ми дадоха своето доверие. Благодаря на всички, които участваха в предварителните избори. До края на своя мандат аз оставам президент на България и на всички българи“ [**Желев, Ж., За резултатите от първичните избори...**, pass.].

Петър Стоянов остава след пресконференцията, за да даде интервюта за български и чуждестранни медии, между които Би Би Си и агенция Ройтер. Той изразява надеждата си, че част от избирателите на БСП ще гласуват рационално, а не емоционално на предстоящите президентски избори, като няма да се поддадат на носталгия по миналото. На въпроса за евентуалното включване на царя в политическия живот, Стоянов отвръща, че България е малка страна и има нужда от всеки, който може да работи за нейните интереси и напредък [**Попова, Л., Стоянов е общият кандидат...**, pass.]. Избраникът на опозицията благодари на всички, участвали в предварителните избори, с което са защитили българската демокрация. Той също така благодари на хората, които са го подкрепили и на местните структури на СДС, които са допринесли за победата му.

В интервю за в. „Демокрация“ Петър Стоянов заявява, че масовото гласуване на изборите е опровергало скептиците, прогнозирали техния провал и е доказало зрелостта на българския народ [**В България се ражда гражданско общество...**, pass.]. В друго интервю пред Валерия Велева от в. „Труд“ на въпроса кое е било най-трудно за него в кампанията за предварителните избори, той отговаря, че на първо място това е била идеята за единна кандидатура и споразумение на всички опозиционни сили, а на второ внушаването на доверие не само на членовете и симпатизантите на СДС, но и сред

широките опозиционни кръгове. В началото неговата кандидатура е посрещната скептично, тъй като много хора смятат, че не е достатъчно популярен, за да преодолее безспорната известност на д-р Желев. Това го подтикнало да заложи на позитивна кампания, като акцентира на родолюбието и възрожденските ценности. Стоянов признава, че от физическа гледна точка кампанията била убийствена за него, защото само за месец изминал 60–70 хил. километра. Пътувал ношем, а през деня провеждал от 5 до 10 срещи. Разбира се, успехът му се дължи на неговите лични качества и положените усилия, а и на подкрепата от страна на СДС с неговата организационна структура. Всичко това обяснява удивителното нарастване на рейтинга му, който от 0,7% в началото достига до победа над действащия президент в съотношение 2:1. Петър Стоянов изразява желание да се срещне със загубилия изборите д-р Желев и изказва мнението, че в никакъв случай неговият опит не бива да бъде загубен за опозицията и за българската политика въобще [**Петър Стоянов преди 20 години...**, pass.].

След като става ясна волята на избирателите, Иван Костов заявява, че всички трябва да се съобразят с политическите реалности, показващи разделеното политическо доверие между парламентарно представените формации. Анастасия Мозер декларира, че ще признаят изборите, като предстои обсъждане на кандидата за вицепрезидент на опозицията. Нейният коалиционен партньор от ДП Стефан Савов обявява, че резултатите от изборите представляват действителен вот на недоверие за правителството на БСП [**Савов, С., Вот на недоверие за правителството...**, pass.]. Коментарът на лидера на ДПС Ахмед Доган за резултатите от изборите е, че загубата на д-р Желев е болезнена за него, но като действащ президент той е понесъл негативите на лявото управление, защото за хората всички, ангажирани с властта, включително и президентът, носят вина за тежката ситуация в страната. Доган отрича избирателите на ДПС да са били инструктирани да гласуват за д-р Желев, който обаче има голяма популярност сред тях. Според него опозицията върви към обединяване и шансовете на Петър Стоянов да спечели през есента са много добри [**Интервю с Ахмед Доган...**, pass.].

За Желю Желев резултатите от първичните избори са огромно разочарование. В своята автобиография той недоумява как е възможно обществените настроения да се обърнат така рязко в негова вреда все едно действащият президент е извършил някакво страшно престъпление като държавна измяна или убийство. Поради това той определя първичните избори като бутафория, според него по начина на провеждането си те са „по-скоро средство за фалшифициране на изборите, отколкото автентични избори“ [**Желев, Ж.** 2005, с. 519–520]. В действителност подобен експеримент в българския политически живот при следващите избори за държавен глава не е повторен. Ето как е почувствал минорните настроения в лагера на Желев в този тежък момент Марин Георгиев: „Желев загуби съкрушително. И сега усещам тишината и застиналостта на съботното утро преди началото на първичните избори: приличаше ми на затишие пред катастрофа; или пред грижливо подготвяна смърт. Когато късно вечерта резултатите бяха обявени, рано сутринта в неделя му звъннах: – Така е тихо тук! Като след убийство! То беше не само на Желев, но и на мен самия!“ [**Георгиев, М. Последните президентски години...**, pass.].

Участието на Ж. Желев в първичните избори е удивително наивен политически ход. Той не отчита настроеността в структурите на най-голямата опозиционна сила СДС и мобилизацията на апарата, който застава с всички партийно-организационни ресурси срещу него. Самото участие на редовно избран държавен глава в първични избори е необосновано, в известен смисъл декласира институцията, макар Ж. Желев да дава морално-политически обосновки за това свое решение. На практика впускането му в надпреварата популяризира П. Стоянов, получава се така, че действащият държавен глава до известна степен се оказва в ролята на кандидат-президент почти година преди изтичане на мандата си. Макар и парадоксално и без да го желае, Ж. Желев легализира по-младия си опонент, като се изправя срещу него в една продължителна кампания, в която стои по-скоро като наблюдател, носещ и багажа на неминуемите грешки, които президентът като всеки политик е допуснал в кариерата си. Той влиза в тези „квази“ избори като кандидат на по-малката опозиционна партия Народен съюз, ползващ се и с подкрепата на избирателите на ДПС. Участието му, освен че противоречи на собствените му разбирания за надпартийност на държавния глава – последователната му критика и към правителството на Ф. Димитров, и към това на Ж. Виденов, експертното служебно правителство, което съставя – влиза в морална колизия и с разписания в Конституцията императив, че олицетворява единството на нацията. Мандатът му е връчен от суверена за срок от пет години и в конкретния случай не са налице политически и морални съображения, които да оправдаят своеобразното превръщане на държавния глава в отново кандидат за поста толкова рано. Показателен негатив е, че след неуспеха Ж. Желев на практика се изолира

от външната политика, а във вътрешен план се възприема като заобиколим фактор с оглед предизвестеното му слизване от авансцената.

В началото на годината действително изглежда, че ако опозицията се яви с две кандидатури гласовете ще се разпилеят и ще спечели кандидатът на левицата. Ситуацията се променя с всеки изминал ден, правителствената политика търпи провал след провал. Допускам че, ако Ж. Желев не се бе впуснал в първичните избори, би се оказал единственият политик, стоящ стабилно и запазил поверената му власт, а времето щеше да работи непрекъснато в негова полза – възможност, която той проиграва. Влиза в битка с предизвестен край, а целта на ръководството на СДС е постигната, елиминиран е от същинската надпревара по уж демократичен начин – чрез избори.

За една от емблематичните личности на българския преход те се оказват залезът на неговата политическа кариера. На обратния полюс е новото лице на демократичната общност – Петър Стоянов, който в тандем със земеделеца Тодор Кавалджиев печели и истинските избори на втория тур на 3 ноември 1996 г. срещу кандидатите на БСП Иван Маразов и Ирина Бокова. За Стоянов-Кавалджиев гласуват 2 502 517 души, а за левите кандидати – 1 687 242 души, което означава 59,73% срещу 40,24% от избирателите. На 22 януари 1997 г. Петър Стоянов и Тодор Кавалджиев полагат клетва в Народното събрание и официално встъпват в длъжност, а д-р Желю Желев слиза от политическата сцена. Смяната на държавния глава се извършва в разгара на най-тежката политическа и икономическа криза в страната след 1989 г. За новия президент изпитанията започват веднага след встъпването му в длъжност, когато той играе ключова роля в преодоляването на кризата чрез предсрочни парламентарни избори и идването на власт на новото правителство на СДС начело с Иван Костов.

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Извори и периодика

В-к Демокрация, 1996, бр. 13, 36, 44, 51, 55, 69, 70, 72, 85, 86, 118, 120, 122, 123, 125, 127, 129, 130, 131. [V-k Demokratsia, 1996, br. 13, 36, 44, 51, 55, 69, 70, 72, 85, 86, 118, 120, 122, 123, 125, 127, 129, 130, 131.]

В-к Дума, 1996, бр. 72. [V-k Duma, 1996, br. 72.]

В-к Труд, 1996, бр. 16, 35, 44, 50, 58, 80. [V-k Trud, 1996, br. 16, 35, 44, 50, 58, 80.]

Публикации

Анастасия Мозер приветства делегатите... – „Анастасия Мозер приветства делегатите“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г., с. 7. [„Anastasia Mozer privetstva delegatite“. – V-k „Demokratiya“, godina VII, broj 72, 25 mart 1996 g., s. 7.]

Атанасова, Е., Петър Стоянов за президентската кампания... – Елена Атанасова. „Петър Стоянов: „Победата ни е важна, но по-важна е съдбата на страната“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 125, 29 май 1996 г., с. 1. [Elena Atanasova. „Petar Stoyanov: „Pobedata ni e vazhna, no po-vazhna e sadbata na stranata“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broj 125, 29 may 1996 g., s. 1.]

Блага Димитрова за Желю Желев... – „Блага Димитрова: Президентът измами надеждите на България“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 129, 3 юни 1996 г., с. 1. [Blaga Dimitrova: Prezidentat izmami nadezhdite na Balgaria“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broj 129, 3 yuni 1996 g., s. 1.]

В България се ражда гражданско общество... – „В България се ражда гражданско общество“ (интервю с Петър Стоянов). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 129, 3 юни 1996 г., с. 1. [„V Balgaria se razhda grazhdansko obshtestvo“ (intervyu s Petar Stoyanov). V-k „Demokratsia“, godina VII, broj 129, 3 yuni 1996 g., s. 1.]

Велева, В., За Симеон II... – Валерия Велева. „Симеон II няма да се кандидатира за президент“. В-к „Труд“, година L, брой 44, 14 февр. 1996 г., с. 4. [Valeriya Veleva. „Simeon II nyama da se kandidatira za prezident“. V-k „Trud“, godina L, broj 44, 14 fevr. 1996 g., s. 4.]

Велева, В., Закон за първичните избори... – Валерия Велева. „СДС съчини закон за първичните избори“. В-к „Труд“, година L, брой 50, 20 февр. 1996 г., с. 2. [Valeria Veleva. „SDS sachini zakon za parvichnite izbori“. V-k „Trud“, godina L, broj 50, 20 fevr. 1996 g., s. 2.]

Велева, В., Президентските избори и правителството... – Валерия Велева. „Президентските избори ще бъдат вот на недоверие за Жан Виденов“. – В-к „Труд“, година L, брой 80, 22 март 1996 г., с. 9. [Valeriya Veleva. „Prezidentskite izbori shte badat vot na nedoverie za Zhan Videnov“. – V-k „Trud“, godina L, broj 80, 22 mart 1996 g., s. 9.]

Владиминова, П., Интервю с Иван Костов. – Петя Владиминова. Интервю с Иван Костов: „Ще се реши въпросът каква опозиция трябва да има България“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 70, 22 март 1996 г., с. 1, 3. [Petya Vladimirova. Intervyu s Ivan Kostov: „Shte se reshi vprosot kakva opozitsia tryabva da ima Balgaria“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broj 70, 22 mart 1996 g., s. 1, 3.]

Владимирова, П., За кандидатурите на СДС... – Петя Владимирова. „СДС има три кандидатури за президент. Късно снощи Петър Стоянов се съгласи да бъде издигнат“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 44, 21 февр. 1996 г., с. 1. [Irina Yordanova. „Ako politicheski lider se ottegli ot parvichnite izbori, znachi ne e dostignal zrelostta da bade takav“ (intervyu sas Skot Karpentar, koordinator na Republikanskiya institut za Balgaria). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 123, 27 may 1996 g., s. 7.]

Вълнар, Р., Какъв президент ни е нужен... – Румен Вълнар. „Какъв президент ни е нужен“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 120, 22 май 1996 г., с. 1. [Rumen Valnarov. „Kakav prezident ni e nuzhen“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 120, 22 may 1996 g., s. 1.]

Д-р Желев поканен на Политическия съвет... – „Д-р Желев е поканен на Политическия съвет днес“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 130, 4 юни 1996 г., с. 1–2. [„D-r Zhelev e pokanen na Politicheskia savet dnes“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 130, 4 yuni 1996 g., s. 1–2.]

Д-р Желев за президентските избори... – „Д-р Желю Желев: Президентските избори няма да са лесни“. – В-к „Труд“, година L, брой 16, 17 ян. 1996 г. [„D-r Zhelyu Zhelev: Prezidentskite izbori nyama da sa lesni“. – V-k „Trud“, godina L, broy 16, 17 yan. 1996 g.]

Желев, Ж. 2005 – Ж. Желев. Въпреки всичко. Моята политическа биография. София: Колибри, 2005. [Zh. Zhelev. Vapreki vsichko. Moyata politicheska biografia. Sofia: Kolibri, 2005.]

Желев кандидат на БЗНС... – „Желев прие да е кандидат на БЗНС и да участва в първичния вот“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 69, 21 март 1996 г. [„Zhelev prie da e kandidat na BZNS i da uchastva v parvichnia vot“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 69, 21 mart 1996 g.]

Желев, Ж., За резултатите от първичните избори... – Ж. Желев: „Признавам резултатите от първичните избори“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 131, 5 юни 1996 г., с. 1. [Zh. Zhelev: „Priznavam rezultatite ot parvichnite izbori“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 131, 5 yuni 1996 g., s. 1.]

За Желю Желев и Иван Костов... – „Президентът Желю Желев покани Иван Костов на разговор“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 13, 16 ян. 1996 г., с. 1. [„Prezidentat Zhelyu Zhelev pokani Ivan Kostov na razgovor“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 13, 16 yan. 1996 g., s. 1.]

Иванов, Л., Кандидат-президентска борба в СДС... – Любчо Иванов. „В СДС започва битка за кандидат президент“. – В-к „Труд“, година L, брой 35, 5 февр. 1996 г., с. 2. [Lyubcho Ivanov. „V SDS zapochva bitka za kandidat prezidenti“. – V-k „Trud“, godina L, broy 35, 5 fevr. 1996 g., s. 2.]

Издаване на Петър Стоянов след VIII НК на СДС... – Петър Стоянов: „Без широко партньорство, само с „Долу БКП“ не можем да победим“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г., с. 7. [Petar Stoyanov: „Bez shiroko partnyorstvo, samo s „Dolu BKP“ ne mozhem da pobedim“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 72, 25 mart 1996 g., s. 7.]

Илиева, П. Блицинтървю с Христо Бисеров. – Петя Илиева. Блицинтървю с главния секретар на СДС Христо Бисеров: „Поканени са всички коалиционни партньори на СДС“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 70, 22 март 1996 г. [Petya Ilieva. Blitsintervyu s glavniya sekretar na SDS Hristo Biserov: „Pokaneni sa vsichki koalitsionni partnaori na SDS“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 70, 22 mart 1996 g.]

Интелектуалците и Петър Стоянов... – „Интелектуалците вляха увереност у кандидат-президента на СДС“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 118, 20 май 1996 г., с. 3. [„Intelektualtsite vlyaha uverenost u kandidat-prezidenta na SDS“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 118, 20 may 1996 g., s. 3.]

Интервю с Ахмед Доган. – „Всеки на мястото на д-р Желев би преживял тежко тази загуба“ (интервю с Ахмед Доган). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 131, 5 юни 1996 г., с. 2. [„Vseki na myastoto na d-r Zhelev bi prezhiyval tezhko тази zaguba“ (intervyu s Ahmed Dogan). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 131, 5 yuni 1996 g., s. 2.]

Интервю с Петър Стоянов. – „Не с викане на неволята, а с избора си ще решим бъдещето на България“ (интервю с Петър Стоянов). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 127, 31 май 1996 г., с. 7. [„Ne s vikane na nevolyata, a s izbora si shte reshim badeshteto na Balgaria“ (intervyu s Petar Stoyanov). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 127, 31 may 1996 g., s. 7.]

Йорданова, И., Интервю със Скот Карпентър. – Ирина Йорданова. „Ако политически лидер се оттегли от първичните избори, значи не е достигнал зрелостта да бъде такъв“ (интервю със Скот Карпентър, координатор на Републиканския институт за България). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 123, 27 май 1996 г., с. 7. [Irina Yordanova. „Ako politicheski lider se ottegli ot parvichnite izbori, znachi ne e dostignal zrelostta da bade takav“ (intervyu sas Skot Karpentar, koordinator na Republikanskiya institut za Balgaria). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 123, 27 may 1996 g., s. 7.]

Йорданова, И., Интервю с Филип Димитров. – Ирина Йорданова. „Всички сили трябва да се хвърлят за спечелването на изборите“ (интервю с Филип Димитров). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 69, 21 март 1996 г., с. 1, 6. [Irina Yordanova. „Vsichki sili tryabva da se hvarlyat za spechelvaneto na izborite“ (intervyu s Filip Dimitrov). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 69, 21 mart 1996 g., s. 1, 6.]

Лаков, В., За царя... – Венцислав Лаков. „За царя интересите на България са над всичко“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 36, 12 февр. 1996 г., с. 1–2. [Ventsislav Lakov. „Za tsarya interesite na Balgaria sa nad vsichko“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 36, 12 fevr. 1996 g., s. 1–2.]

Лаков, В., За царя и народа... – Венцислав Лаков. „Царят не искал да бъде пазен от народа, който е дошъл да види“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 123, 27 май 1996 г., с. 7. [Ventsislav Lakov. „Tsaryat ne iskal da bade pazen ot naroda, koyto e doshal da vidī“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 123, 27 may 1996 g., s. 7.]

Марков, Г., За д-р Желев... – Г. Марков. „Само д-р Желев запази поверената му власт“. – В-к „Труд“, година L, брой 50, 20 февр. 1996 г., с. 10. [G. Markov. „Samo d-r Zhelev zapazi poverenata mu vlast“. – V-k „Trud“, godina L, broy 50, 20 fevr. 1996 g., s. 10.]

Нешкова, Р., Анкета за предварителните избори. – Рени Нешкова. „Предварителните избори могат да сложат точка на споровете“ (анкета). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 55, 5 март 1996 г. [Reni Neshkova. „Predvaritelnite izbori mogat da slozhat tochka na sporovete“ (anketa). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 55, 5 mart 1996 g.]

Нешкова, Р., ДПС за вътрешните избори... – Рени Нешкова. „ДПС смята вътрешните избори за приемливи“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 51, 29 февр. 1996 г. с. 1–2. [Reni Neshkova. „DPS smyata vatreshnite izbori za priemlivi“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 51, 29 fevr. 1996 g. s. 1–2.]

НКС на СДС насрочва национална конференция... – „Днес НКС на СДС ще насрочи националната конференция“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 13, 16 ян. 1996 г., с. 1. [„Dnes NKS na SDS shite nasrochi natsionalnata konferentsia“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 13, 16 yan. 1996 g., s. 1.]

Петър Стоянов, За нов политически облик... – Петър Стоянов: „Ще създадем новата сила, която ще ни изведе в новия век“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г., с. 1, 7. [„Petar Stoyanov poluchi doverieto na sinyata koalitsiya“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 72, 25 mart 1996 g., s. 7.]

Петър Стоянов кандидат-президент на СДС... – „Петър Стоянов получи доверието на синята коалиция“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г., с. 7. [„Petar Stoyanov poluchi doverieto na sinyata koalitsia“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 72, 25 mart 1996 g., s. 7.]

Петър Стоянов срещу Желю Желев... – „Опозицията: Петър Стоянов застава срещу Желю Желев“. – В-к „Дума“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г., с. 1–2. [„Opozitsiyata: Petar Stoyanov zastava sreshtu Zhelyu Zhelev“. – V-k „Duma“, godina VII, broy 72, 25 mart 1996 g., s. 1–2.]

Победа на Петър Стоянов срещу Желю Желев... – „2 към 1 доверие за Петър Стоянов. 875 211 българи гласуваха на 1 юни за общ кандидат-президент“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 129, 3 юни 1996 г., с. 1. [„2 kam 1 doverie za Petar Stoyanov. 875 211 balgari glasuvaha na 1 yuni za obsht kandidat-prezident“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 129, 3 yuni 1996 g., s. 1.]

Политически доклад на Иван Костов. – Политически доклад на председателя на СДС Иван Костов: „Имаме всички възможности да спечелим президентските избори – да го направим.“ – В-к „Демокрация“, година VII, брой 72, 25 март 1996 г. с. 1, 9. [Politicheski doklad na predsedatelya na SDS Ivan Kostov: „Imame vsichki vazmozhnosti da spechelimi prezidentskite izbori – da go napravim.“ – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 72, 25 mart 1996 g. s. 1, 9.]

Попова, Л. Обща президентска кандидатура... – Лиляна Попова. „Симпатизантите на парламентарната опозиция могат да въздъхнат с облекчение“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 86, 10 апр. 1996 г., с. 1. [Lilyana Popova. „Simpatizantite na parlamentarnata opozitsiya mogat da vazdahnat s oblekchenie“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 86, 10 apr. 1996 g., s. 1.]

Попова, Л., Споразумение Стоянов-Желев... – Лиляна Попова. „Стойанов и Желев подписват споразумението. Придържането към правилата е задължително, смята избраникът на СДС“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 85, 9 апр. 1996 г., с. 1. [Lilyana Popova. „Stoyanov i Zhelev podpisvat sporazumenieto. Pridarzhanelo kam pravilata e zadalzhitelno, smyata izbraniyat na SDS“. – V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 85, 9 apr. 1996 g., s. 1.]

Попова, Л., Стоянов е общият кандидат... – Лиляна Попова. „Стойанов е общият кандидат, Желев се оттегли“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 131, 5 юни 1996 г., с. 1. [Lilyana Popova. „Stoyanov e obshtiyat kandidat, Zhelev se ottegli“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 131, 5 yuni 1996 g., s. 1.]

Савов, С., Вот на недоверие за правителството... – Стефан Савов: „Правителството получи истински вот на недоверие“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 129, 3 юни 1996 г., с. 1. [Stefan Savov: „Pravitelstvoto poluchi istinski vot na nedoverie“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 129, 3 yuni 1996 g., s. 1.]

Ташев, С., Исторически шанс за опозицията... – Стефан Ташев. „Исторически шанс за опозицията“. – В-к „Демокрация“, година VII, брой 70, 22 март 1996 г. [Stefan Tashev. „Istoricheski shans za opozitsiyata“. V-k „Demokratsia“, godina VII, broy 70, 22 mart 1996 g.]

Токин, Т., За кандидат-президентите на опозицията... – Тодор Токин. „Йорданов бие по популизъм Агов и Стоянов, тримата изостават далече след д-р Желев“. – В-к „Труд“, година L, брой 58, 28 февр. 1996 г., с. 10. [Todor Tokin. „Yordanov bie po populizam Agov i Stoyanov, trimata izostavat daleche sled d-r Zhelev“. – V-k „Trud“, godina L, broy 58, 28 fevr. 1996 g., s. 10.]

Токин, Т., За разногласията в Народен съюз... – Тодор Токин. „Кинжалски лапи посягат към единството на Народен съюз“. – В-к „Труд“, година L, брой 80, 22 март 1996 г., с. 9. [Todor Tokin. „Kinzhaliski lapi posyagat kam edinstvoto na Narodnen sayuz“. – V-k „Trud“, godina L, broy 80, 22 mart 1996 g., s. 9.]

Христов, И., Политически анализ... – Иван Христов. „Предварителните избори – нестинарски танц върху политическата жарава“ (анализ). – В-к „Демокрация“, година VII, брой 127, 31 май 1996 г., с. 7. [Ivan Hristev. „Predvaritelnye izbori – nestinarski tants varhu politicheskata zharava“ (analiz). – V-k „Demokratsia“, godina VII, broj 127, 31 may 1996 g., s. 7.]

Интерактивни публикации

Петър Стоянов – фаворит на СДС... – Ако няма предварителни избори, Петър Стоянов е фаворитът на СДС. В-к „Капитал“, брой 8, 26 февр. 1996 г. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/02/26/1034499_ako_niama_predvaritelni_izbori_petur_stoianov_e/ (достъпен 31.10. 2018) > [Ako nyama predvaritelni izbori, Petar Stoyanov e favoritat na SDS. V-k „Kapital“, broj 8, 26 fevr. 1996 g. – <https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/02/26/1034499_ako_niama_predvaritelni_izbori_petur_stoianov_e/ (dostapen 31.10. 2018)>]

Георгиев, М. Последните президентски години... – Марин Георгиев. Последните президентски години (Късове от ръкописа „Заговорът на мъртвите“). – <<https://liternet.bg/publish28/marin-georgiev/prezidentski.htm> (достъпен 25.10. 2018)> [Marin Georgiev. Poslednite prezidentski godini (Kasove ot rakopisa „Zagovorot na martvite“) – <<https://liternet.bg/publish28/marin-georgiev/prezidentski.htm> (dostapen 25.10. 2018)>]

Интервю с Анастасия Мозер... – Анастасия Мозер: „Диалогът, макар и безплоден трябва да продължи“. – В-к „Капитал“, брой 5, 5 февр. 1996 г. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/02/05/1039273_dialogut_makar_i_bezploden_triabva_da_produlji/ (достъпен 25.10. 2018) > [Anastasiya Mozer: „Dialogat, makar i bezploden tryabva da prodalzhil“. V-k „Kapital“, broj 5, 5 fevr. 1996 g. – <https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/02/05/1039273_dialogut_makar_i_bezploden_triabva_da_produlji/ (dostapen 25.10. 2018)>]

Н. В. Цар Симеон II... – Н. В. Цар Симеон II – завръщане в Отечеството < <http://www.kingsimeon.bg/semestvo-i-misiya/n-v-tsar-simeon-ii/zavrashthane-v-otechestvoto/> (достъпен 25.10. 2018) > [N. V. Tsar Simeon II – zavrashthane v Otechestvoto < <http://www.kingsimeon.bg/semestvo-i-misiya/n-v-tsar-simeon-ii/zavrashthane-v-otechestvoto/> (dostapen 25.10. 2018)>]

Петър Стоянов, Биография... – Петър Стоянов, Биография (текст: Йордан Василев – основател и първи главен редактор на в. „Демокрация“, народен представител във ВНС и 36-о НС). – < <http://www.petarstoyanov.com/bg/cv> (достъпен 25.10. 2018) > [Petar Stoyanov, Biografiya (tekst: Yordan Vasilev – osnovatel i parvi glaven redaktor na v. „Demokratiya“, naroden predstavitel vav VNS i 36-o NS) <http://www.petarstoyanov.com/bg/cv> (dostapen 25.10. 2018) >]

Петър Стоянов преди 20 години... – Петър Стоянов преди 20 години: Тръгвам към президентските избори със самочувствието на победител. – < <http://epicenter.bg/article/Petar-Stoyanov-predi-20-godini—Tragvam-kam-prezidentskite-izbori-sas-samochuvstvieto-na-pobeditel-/109071/11/0> (достъпен 25.10. 2018) > [Petar Stoyanov predi 20 godini: Tragvam kam prezidentskite izbori sas samochuvstvieto na pobeditel – < <http://epicenter.bg/article/Petar-Stoyanov-predi-20-godini—Tragvam-kam-prezidentskite-izbori-sas-samochuvstvieto-na-pobeditel-/109071/11/0> (dostapen 25.10. 2018)>]

Попов, С. Опозицията напуска кръглата маса ... – Стефан Попов. С първичните избори опозицията напуска кръглата маса. В-к „Капитал“, брой 16, 22 апр. 1996 г. – < <http://riskmonitor.bg/spopov/%D1%81-%D0%BF%D1%8A%D1%80%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%83%D1%81/> (достъпен 25.10. 2018) > [Stefan Popov. Sparvichnite izbori opozitsiyata napuska kraglata masa. – V-k „Kapital“, broj 16, 22 apr. 1996 g. – < <http://riskmonitor.bg/spopov/%D1%81-%D0%BF%D1%8A%D1%80%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%B8%D0%B7%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%83%D1%81/> (dostapen 25.10. 2018)>]

Президентските избори и Г-13... – Президентските избори събудиха дежурните политици от Г-13. – В-к „Капитал“, брой 15, 15 апр. 1996 г. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/04/15/1029908_prezidentskite_izbori_subudiha_dejurnite_politici_ot/ (достъпен 25.10. 2018) > [Prezidentskite izbori sabudiha dezhurnite polititsi ot G-13. – V-k „Kapital“, broj 15, 15 apr. 1996 g. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/04/15/1029908_prezidentskite_izbori_subudiha_dejurnite_politici_ot/ (dostapen 25.10. 2018)>]

Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария... – Президентските избори '96 и опозицията: четири сценария. – В-к „Капитал“, брой 2, 15 ян. 1996 г. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/01/15/1041134_prezidentskite_izbori_96_i_opoziciata_chetiri/ (достъпен 25.10. 2018) > [Prezidentskite izbori '96 i opozitsiyata: chetiri stsenariya. – V-k „Kapital“, broj 2, 15 yan. 1996 g. – < https://www.capital.bg/politika_i_ikonomika/1996/01/15/1041134_prezidentskite_izbori_96_i_opoziciata_chetiri/ (dostapen 25.10. 2018)>]

П. Стоянов в президентските избори... – Той е пак на дневен ред. – В-к „Банкеръ“, 6 ноем. 2000 г. – < <http://www.banker.bg/obshtestvo-i-politika/read/toi-e-pak-na-dneven-red> (достъпен 25.10. 2018) > [Toye pak na dneven red. – V-k „Bankera“, 6 noem. 2000 g. – < <http://www.banker.bg/obshtestvo-i-politika/read/toi-e-pak-na-dneven-red> (dostapen 25.10. 2018)>]